

GEMEENTE  
VIJF  
HEE  
REN  
LAN  
DEN



# OMGEVINGSPROGRAMMA LANDSCHAP WATER EN GROEN

Uitvoering omgevingsvisie Vijfheerenlanden

25 maart 2026

# Inhoudsopgave

---

1	Inleiding .....	2
1.2	Opbouw programma .....	2
2.	Strategie .....	4
2.1	Opgave .....	4
2.2	Trends en ontwikkelingen .....	4
	Landelijk.....	5
	Provinciaal en regionaal .....	5
	Gemeentelijk.....	6
2.3	Gevolgen omgevingsvisie.....	8
3.	Uitwerking .....	9
3.1	Inleiding .....	9
	Integraliteit .....	9
3.1	Actielijn landschap.....	11
3.2	Actielijn recreatie en toerisme .....	13
3.3	Actielijn Klimaatrobust.....	17
3.4	Actielijn Biodivers .....	20
4	Uitwerking .....	27
4.1	Actielijn landschap.....	27
4.2	Actielijn recreatie en toerisme .....	27
4.3	Actielijn Klimaat robuust.....	29
4.4	Actielijn Biodivers .....	31
5.	Monitoring .....	34

# 1 Inleiding

---

Met het instrument programma geven we uitvoering aan de opgaven waar de gemeente Vijfheerenlanden tot 2040 voor staat. Dit zijn - naast het Omgevingsprogramma Landschap water en groen- de programma's Wonen, Werken, Mobiliteit en Energie.

De Omgevingsprogramma's vormen de uitwerking van de strategie, vastgelegd in de Omgevingsvisie Vijfheerenlanden. Zij zijn de schakel tussen beleidsontwikkeling en uitvoering. In de programma's maken we onze doelen en acties concreet en geven we sturing en structuur aan de uitvoering van de omgevingsvisie.

Ook overlappen de omgevingsprogramma's elkaar op onderdelen. Samen geven ze invulling aan het geheel van ambities. Het kompas (gezond, veilig en duurzaam) loopt als een rode draad door alle opgaven. Dat geldt eveneens voor de 11 ambities die allen binnen de omgevingsprogramma's vorm krijgen. Diverse ambities worden in meerdere omgevingsprogramma's uitgewerkt. Daarbij kunnen de omgevingsprogramma's elkaar versterken maar ook conflicteren.

Het programma Landschap, water en groen geeft primair uitvoering aan drie van de 11 ambities:

- We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
- De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit.
- We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit.

De andere ambities zijn eveneens van belang voor het realiseren van de opgave.

Expliciet betreffen het de volgende ambities:

- We zorgen voor duurzame werkgelegenheid.
- We zetten in op een toekomstbestendige landbouw.
- We waarborgen een gezonde en veilige leefomgeving.
- We zetten in op een duurzame, energie- en klimaat neutrale inrichting.

Daarnaast vormt de waardenkaart die opgenomen is en beschreven wordt in de omgevingsvisie ([De waardenkaart | Omgevingsvisie Vijfheerenlanden](#)) een belangrijk kader voor dit programma.

## 1.2 Opbouw programma

Het omgevingsprogramma kent de volgende driedeling:

- 1) Strategisch,
- 2) Uitwerking, en

### 3) Uitvoering (zie figuur 1).

Het programmaplan Landschap, water en groen is langs deze lijn opgebouwd. In het eerste onderdeel 'Strategisch' (Waarom?) is te lezen wat in de Omgevingsvisie staat over Landschap, water en groen en is meer concreet beschreven over het belang van een toekomstbestendig buitengebied in Vijfheerenlanden. We beschrijven de daarbij behorende opgaven en ambities. Ook de ontwikkelingen sinds de vaststelling van de Omgevingsvisie staan beschreven in dit hoofdstuk.

Vervolgens gaan we onder 'Uitwerking' (Hoe?) nader in op vragen die daarbij horen, zoals 'waar staan we nu?', 'wat willen we bereiken?' en benoemen we de maatregelen en de samenhang tussen de opgaven en ambities. Daarbij houden we rekening met de beschreven ontwikkelingen.

Onder 'Uitvoering' (Wat?) wordt afgesloten met een duidelijke beschrijving van en toelichting op de concrete actiepunten die nodig zijn en uitgevoerd moeten worden om de ambitie te realiseren. Daarbij wordt rekening gehouden met de bijdrage aan het kompas (veiligheid, duurzaamheid en gezondheid).



*Figuur 1: Opbouw omgevingsprogramma*



## 2. Strategie

---

### 2.1 Opgave

Het programma Landschap, water en groen geeft uitvoering aan de omgevingsvisie, en dan specifiek aan de opgave:

- *De komende jaren werken we aan een buitengebied waarin natuur, de agrarische activiteiten en recreatie met elkaar in balans zijn.*

Gemeente Vijfheerenlanden, gelegen tussen de rivieren de Lek en de Linge, wordt gekenmerkt door een prachtig landschap van polders, uitgestrekte weilanden en een harmonieuze samenhang tussen groen en water. Dit buitengebied, met zijn rustige en open karakter, vormt een groene oase in een dichtbevolkte regio en biedt een welkome ontsnapping aan de stedelijke drukte. Het landschap is rijk aan historische elementen zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie, tiendwegen, dijken en herkenbare verkavelingen en structuren. Samen met waardevolle natuurgebieden, zoals de Zouweboezem, maakt dit de gemeente een uniek gebied. Dit groene karakter willen wij behouden en versterken, in nauwe samenwerking met inwoners, ondernemers en met name de agrarische sector.

Tegelijkertijd wordt het buitengebied geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering, zoals veranderende waterstanden en toenemende droogte, en afname van biodiversiteit en natuurwaarden. Dit vraagt om een klimaatbestendige aanpak van bodem en waterbeheer en inzet op biodiversiteitsherstel en het versterken van de natuurwaarden. De landbouwsector speelt hierin een sleutelrol en verbetering is alleen mogelijk als de sector zich verder ontwikkelt richting natuurinclusieve landbouw, waarbij natuur en voedselproductie hand in hand gaan.

Inzet is om met een integrale aanpak een robuust en biodivers buitengebied van Vijfheerenlanden te realiseren, dat bestand is tegen de uitdagingen van klimaatverandering.

### 2.2 Trends en ontwikkelingen

De Omgevingsprogramma's staan niet op zichzelf. Ze zijn opgesteld in een context die voortdurend in beweging is. Het gaat hierbij om landelijke, provinciale en regionale kaders en beleid die doorwerken naar de gemeente. Deze hebben gediend als kader voor de omgevingsvisie en dienen ook als kader bij de omgevingsprogramma's.



## Landelijk

- De **Nota Ruimte** wordt de nieuwe nationale omgevingsvisie en vervangt de huidige NOVI. Het Rijk neemt hiermee de leiding in de ruimtelijke ordening. Het gaat over een eerlijke verdeling van de ruimte in Nederland, met aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving. Zo kunnen belangrijke doelen worden gehaald. De Vijfheerenlanden is in de Nota benoemd als een van de 27 waardevolle cultuurlandschappen. Daarnaast is het Groene Hart, waar Vijfheerenlanden onderdeel van uitmaakt, aangemerkt als Novex gebied landelijk gebied.
- In 2024 heeft de Europese Unie de **Natuurherstelverordening (NHV)** vastgesteld. Dit omvat regels en herstelmaatregelen die moeten zorgen voor langdurig en duurzaam herstel van ecosystemen. Belangrijk voor gemeente Vijfheerenlanden zijn de artikelen over het herstel van [stedelijke ecosystemen](#), [bestuiverpopulaties](#) en [landbouwecosystemen](#). Hierin staan doelen als: het vergroten van het oppervlakte groen binnen de bebouwde kom, meer bomen, een toename van landbouwgrond met landschapselementen en een toename van boerenlandvogels.
- In 2025 is de **Biodiversiteitsstrategie Nederland 2030** bekendgemaakt. Dit is het nationale plan waarmee Nederland invulling geeft aan de internationale biodiversiteitsdoelen uit het Global Biodiversity Framework (GBF). De strategie richt zich op het behoud en herstel van biodiversiteit, binnen en buiten Natura 2000, in samenhang met economische en maatschappelijke belangen, zoals landbouw, woningbouw en energie. Speerpunten zijn onder meer het voorkomen van natuurverslechtering, actief natuurherstel, versterking van agrarisch natuurbeheer, en het bevorderen van innovatie voor een duurzame landbouw en natuurinclusieve economie.
- In 2025 is het **Actieprogramma Natuur en Klimaatadaptatie (AP KAN) 2025–2030** bekendgemaakt. Dit is een overheidsprogramma dat gericht is op het beperken van de grootste klimaatrisico's voor natuur en biodiversiteit. Het ondersteunt het Rijk, gemeenten en terreinbeheerders bij het toepassen van natuurinclusieve oplossingen om klimaatverandering te beperken en klimaatadaptatie te integreren in het beleid en de fysieke leefomgeving.
- Met de inwerkingtreding van de **Omgevingswet** zijn in 2024 de regels van de voormalige Wet natuurbescherming (Wnb) verankerd in hoofdstuk 11 van het besluit activiteiten leefomgeving. Deze wettelijke natuurbescherming is geschreven om kwetsbare dier- en plantensoorten te beschermen. Naast beschermde soorten zijn er ook 'rode Lijst soorten'. Dit zijn soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Een soort die op de rode Lijst staat, is niet automatisch ook beschermd. De gemeente heeft hiermee ook een algemene zorgplicht voor een gunstige staat van instandhouding gekregen.

## Provinciaal en regionaal

- In 2026 heeft de provincie Utrecht zijn **Omgevingsvisie** geactualiseerd. In deze strategische, lange-termijn visie staan ambities en hoofdlijnen over o.a., een klimaatbestendige en water-robuuste provincie en toekomstbestendige natuur en landbouw. Naar verwachting wordt de provinciale omgevingsvisie medio 2026 vastgesteld.

- In de **omgevingsverordening** van de Provincie Utrecht is sinds 2025 de specifieke zorgplicht omtrent exotenbestrijding expliciet gemaakt voor het bestrijden van Aziatische duizendknoopsoorten.
- In 2026 wordt het **Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG)** vastgesteld (naar verwachting medio 2026). Het UPLG beschrijft op hoofdlijnen wat de provincie Utrecht de komende tien jaar (2026-2035) in haar provincie aan maatregelen wil doorvoeren om het landelijk gebied te behouden en te versterken en om te voldoen aan nationale en Europese richtlijnen. Het betreft is een integraal plan met maatregelen voor de thema's: water en bodem, natuur, biodiversiteit, klimaat en duurzame landbouw.
- In 2025 is het **Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025-2027** door de provincie Utrecht vastgesteld. Dit bevat maatregelen, gericht op het versnellen van de verbetering van de kwaliteit en kwantiteit van grond- en oppervlaktewater, om zo dicht mogelijk bij de Europese KRW-doelen te komen vóór de deadline in 2027, met een nadruk op samenwerking met o.a. gemeenten.
- In 2026 is met de gemeenten, waterschap en provincies in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden het **inrichtingsconvenant GroenBlauw** ondertekend. Hiermee wordt ook het **programma GroenBlauwe DoorAdering** (GBDA) 2026-2028 aangegaan om van 4 naar 5% dooradering te realiseren in het landelijk gebied. Als gemeente realiseren wij ook 20 hectare GBDA.
- In november 2024 is het **Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie 2025-2028** door de provincie Utrecht vastgesteld. Hierbij ligt de nadruk op het beter en sneller weerbaar maken van de provincie tegen weersextremen als langdurige hitte, droogte en wateroverlast.
- Met de Klimaatregio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (**RAS A5H**) zijn in 2025 de risicodialogen voor de tweede ronde klimaatstresstesten begonnen. Volgens het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) wordt op basis van deze dialogen een uitvoeringsprogramma gemaakt voor thema's rondom klimaatadaptatie in de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden: wateroverlast, hitte droogte en overstroming.
- De **Regio Deal Groene Hart** is toegekend aan onze gemeente, samen met de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Krimpenerwaard, Lopik, Montfoort en Molenlanden. Dit betreft een bedrag van in totaal 18 miljoen euro voor het versterken van vitale kernen en buitengebied: sterke gemeenschappen, een toekomstbestendige landbouw, een breed economisch perspectief én een gezond iconisch landschap met een hoge belevingswaarde.
- Het **Cultuur en Erfgoedprogramma 2025-2028** van de Provincie Utrecht zet onder andere in op het behouden en ontwikkelen van groen erfgoed. Waaronder het behoud van groen op forten, knotbomenrijen en het agrarische cultuurlandschap. En er wordt ingezet op het behoud van trage paden (kerkpaden en jaagpaden).

## Gemeentelijk

Op het gebied van natuur(beheer), recreatie en toerisme, heeft gemeente Vijfheerenlanden regionaal, provinciaal en landelijk de samenwerking opgezocht. Voor uitvoering van een opgave wordt aangesloten bij de regio die past bij de betreffende opgave (o.a. MRU West -voorheen U10-, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden). De afgelopen



periode (sinds de vaststelling van de omgevingsvisie) zijn de volgende ontwikkelingen in gang gezet:

- De **Uitvoeringsagenda Landelijk Gebied Alblasserwaard-Vijfheerenlanden 2024-2027** is een gezamenlijk plan van de gemeenten Vijfheerenlanden en Molenlanden om het platteland toekomstbestendig te maken. Het richt zich op duurzame landbouw, natuur- en landschapsondersteuning, en het versterken van de economische positie van agrariërs. Dit traject sluit aan bij de provinciale trajecten Utrechts Programma Landelijk Gebied en Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied.
- In december 2025 heeft de gemeenteraad het nieuwe beleidskader voor **vrijkomende agrarische bebouwing** vastgesteld. Met het beleid 'Erven vol Kansen' wil de gemeente de agrarische sector in het landelijk gebied ondersteunen bij de overgang naar een toekomstbestendige bedrijfsvoering, waarbij landschappelijke inpassing en het behoud van het agrarische karakter centraal staan. Dit sluit aan bij het UPLG en geeft invulling aan de ambitie voor een duurzaam en waardevol landschap.
- Inzet vanuit de gemeente bij de totstandkoming van het Utrechts Programma Landelijk Gebied en de uitwerking hiervan in het **Gebiedsplan Vijfheerenlanden**. Met daarin o.a. de projecten:
  - Vanuit de gemeente voeren we lobby over de inzet voor het oplossen van vergunningenproblematiek, onder andere door het faciliteren van **Werkgroep Vergunningen Stikstof**.
  - Agrarische bedrijfsontwikkeling
  - Groenblauwedoradering
  - Uitbreiden weidevogelgebieden
  - Reductie CO2 uitstoot
  - Verbeteren waterkwaliteit (pilot rivierkreeft, GBDA)
  - Herstel en instandhouding natuurwaarden N2000 en realisatie NNN
- De gemeente is aangesloten bij het bestuurlijk platform **Groene Hart** en heeft de bestuursovereenkomst getekend. We werken aan de integrale ruimtelijke opgaven in het NOVEX-gebied Groene Hart met een eerste lijst van de zogenoemde sleutelopgaven.
- In 2025 is de gebiedsgerichte omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteiten op basis van een **Soortenmanagementplan (SMP)** ingediend bij de provincie Utrecht. In 2026 verwachten wij deze verleend te krijgen.
- In 2025 is het **Convenant Toekomstbestendig Bouwen** aangegaan. Hierin zijn duurzaamheidsambities met betrekking tot, onder andere, natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen geconcretiseerd.
- De gemeente heeft in recente jaren voor alle kernen **dorpswoonvisies** en **gebiedsvisies** vastgesteld. Een terugkomend onderwerp in deze visies is het verbeteren van beleefbaar groen in stedelijk gebied, versterken van groenstructuren en betere verbindingen met het landschap,
- In 2025 heeft het college het **programmaplan duurzaamheid 2025-2030** vastgesteld. Aan de pijler Klimaatrobuust & Biodivers zal voor een belangrijk deel uitvoering gegeven worden vanuit het omgevingsprogramma Landschap, water en groen. Daarom zullen er veel overeenkomsten zijn tussen het programma



Duurzaamheid en de actielijnen Klimaatrobuust en Biodivers. De genoemde projecten zijn overgenomen uit de Uitvoeringsagenda Duurzaamheid (UAD).

- Het toerismeplatform is opgericht en overgegaan in de samenwerking gebiedsmarketingstichting **Tussen Lek en Linge**.

De volgende beleidsstukken en kaders zijn (in lijn met de omgevingsvisie) vastgesteld sinds februari 2024:

- Geactualiseerd archeologiebeleid en onderzoeksagenda archeologie gemeente Vijfheerenlanden (februari 2024)
- Beleidskader verblijfsrecreatie Vijfheerenlanden 2025-2035 (april 2025)
- Programma Water 2026-2029 (2026)
- Rioleringsprogramma 2026-2030 (2026)
- Programma verharding 2026-2030 (2026)

## 2.3 Gevolgen omgevingsvisie

De provincie Utrecht heeft aangepaste versies van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening gemaakt. De ontwerpen lagen tot en met 16 februari ter inzage. Nadat de zienswijzen zijn verwerkt, stellen Provinciale Staten de definitieve stukken vast. De verwachting is dat dat medio 2026 plaatsvindt. De omgevingsvisie en omgevingsverordening geven respectievelijk welke keuzes worden gemaakt voor invulling van de ruimte en in de omgevingsverordening staan de regels voor de fysieke leefomgeving. Het Ontwerp-Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) beschrijft op hoofdlijnen wat de provincie Utrecht de komende tien jaar (2026-2035) in haar provincie aan maatregelen wil doorvoeren om het landelijk gebied te behouden en te versterken. Het betreft maatregelen - in samenhang - voor de thema's: water en bodem, natuur, klimaat en landbouw, die effect hebben op de ontwikkeling van het landelijk gebied van VHL. De verwachting is dat het UPLG medio 2026 wordt vastgesteld.

Verder zal de herijking van de omgevingsvisie ook rekening moeten houden met de provinciale omgevingsverordening en de expliciete zorgplicht voor exotenbestrijding. Ook zal invulling moeten worden gegeven aan de komst van de algemene zorgplicht voor flora en fauna en de Europese Natuurherstelverordeningen. Dit leidt er toe dat de gemeente integrale biodiversiteitsherstel zal moeten aanpakken. Aan de hand van deze verordening wordt de gemeente hoofdverantwoordelijke voor stedelijke ecosystemen. Dit heeft een meer holistische blik als het gaat om biodiversiteit in onze gemeente dan de soortgerichte aanpak van voorheen. En er zal hierin meer rekening worden gehouden met het veranderlijke klimaat in plaats van de focus op inheemse soorten die ons gebied karakteriseren. Hiernaast zal het Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025-2027 de gemeente verplichten om waterkwaliteit en -kwantiteit te verbeteren, wat gevolgen heeft voor de inrichting van het landelijk gebied en stedelijke uitbreidingen.



## 3. Uitwerking

---

### 3.1 Inleiding

Het buitengebied beslaat een groot deel van het gemeentelijk oppervlak. Vijfheerenlanden is een landelijke, groene en rustige gemeente met grote landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De agrariër heeft in Vijfheerenlanden het landschap mede gevormd, wat in grote delen van het buitengebied nog zichtbaar is in de verkaveling en aanwezige landschapselementen en aan de vele historische boerderijen in de linten.

Daarnaast ligt er in de gemeente een aantal beschermde gebieden, zoals Natura 2000-gebieden, de Hollandse Waterlinies en -in de omgevingsvisie- het buurtschap Helsdingen en het kasteelterrein Hagestein. In deze gebieden zijn ruimtelijke ontwikkelingen in principe uitgesloten.

De opgave Landschap, Water en Groen werken we uit via de volgende actielijnen:

- Actielijn Landschap
- Actielijn Toerisme en recreatie
- Actielijn Klimaat robuust
- Actielijn Biodivers

### Integraliteit

In het buitengebied komen veel opgaven samen. Er is ruimte nodig voor woningbouw, bedrijvigheid, duurzame energieopwekking, de wateropgave, recreatie en het versterken, verbinden en zo mogelijk uitbreiden van natuur. Deze opgaven vragen veel ruimte en de ruimte is beperkt. Een integrale benadering is nodig en opgaven moeten worden gecombineerd, ook omdat veel opgaven onderling samenhangen.

### Omgevingsprogramma Wonen

Programma Wonen en programma Landschap, Water en Groen richten zich op het behouden en versterken van de kwaliteit van de leefomgeving. Bij woningbouwprojecten ligt een grote focus op het toevoegen van omgevingskwaliteit in het plangebied en in het omliggende gebied. Uitgangspunt is dat voor woningbouw bij uitleglocaties boven de vijftig woningen groen evenwichtig moet meegroeien ("convenant Groen Groeit Mee"). Dit biedt kansen voor natuur om culturele kwaliteiten te verbeteren in de leefomgeving. Tegelijk kunnen projecten voor het ene programma met projecten van het andere ruimtelijk conflicteren; in een ecologische verbindingszone kan geen woning staan. Ook de toename van woningbouw kan leiden tot een grotere druk op het buitengebied,



waarbij zorgvuldig ruimtelijk beleid nodig is om het buitengebied als groene oase te behouden. Grote biotische aanwezigheid kan ook bouwprojecten hinderen door strikte flora- en fauna wetgeving.

### **Omgevingsprogramma Werken**

Voor de transitie van de landbouw ligt er een belangrijke relatie met het omgevingsprogramma Werken, waarin de omslag wordt gemaakt en bedrijven worden ondersteund naar meer natuurinclusieve Landbouw. De noodzaak voor deze omslag volgt uit de regels in het UPLG en de provinciale omgevingsvisie en -milieuverordening.

In de gemeente Vijfheerenlanden zijn er steeds meer agrariërs die stoppen of hun bedrijfsvoering anders willen invullen. Die keuze maken ze onder andere vanwege schaalvergroting, gebrek aan opvolging of toenemende druk op de sector. De vrijkomende gronden kunnen onder andere gebruikt worden voor (een deel van) deze extensivering en voor (een deel van) de voormalige agrarische gebouwen kunnen nieuwe gebruiksmogelijkheden worden gezocht binnen de mogelijkheden van het gemeentelijk VAB-beleid.

### **Omgevingsprogramma Mobiliteit**

Verbinding staat centraal in zowel omgevingsprogramma Mobiliteit als Landschap, Water en Groen. Betere verbindingen in vervoersmodaliteiten zorgen voor betere connectiviteit tussen landschappen en recreatiemogelijkheden. Tegelijkertijd kunnen er spanningen ontstaan door verkeersdruk op kwetsbare landschappelijke plekken, met name in het buitengebied en op dijken, waar drukte in het weekend en bij mooi weer de rust en kwetsbaarheid van het landschap kan aantasten. Tegelijkertijd zijn wegen de meest voorkomende ecologische barrières waardoor leefgebieden van fauna gefragmenteerd kan raken. Door integraliteit te borgen binnen mobiliteit en landschap, wordt onze gemeente verbonden voor mens en dier.

### **Programma Energie**

Zowel Landschap, Water en Groen streven naar duurzame, klimaatbestendige en gezonde leefomgeving, waarbij landschappelijke en cultuurhistorische waarden behouden worden. De twee programma's kunnen elkaar ook ruimtelijk conflicteren. De energietransitie neemt ruimtelijke druk met zich mee. In het stedelijk gebied kan netinfrastructuur een groene leefomgeving in de weg zitten. Tegelijkertijd kan energieopwekking in het buitengebied ecologische verbindingzones in de weg zitten. Ook het gebruik van water als warmtebron vraagt zorgvuldige afwegingen, zodat ecologische en waterkwaliteitsdoelstellingen niet worden geschaad.



## *Circulaire samenleving*

De gemeente heeft het doel om in 2050 een 100% circulaire gemeente te zijn (50% in 2030). Dit vraagt van het programma Landbouw, Water en Groen sturing op het gebied van gesloten kringlopen en slim grondstoffengebruik. In de landbouw betekent dit: kringlooplandbouw, bodemgericht werken en natuur-inclusieve teelt, met regionale benutting van reststromen. Zo daalt de inzet van primaire grondstoffen en stijgt de bodemvruchtbaarheid.

### **3.1 Actielijn landschap**

#### ***"We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden"***

Vijfheerenlanden kent binnen een relatief klein gebied heel veel rijkdommen. Dat omvat onder andere waardevolle landschappen, cultuurhistorisch waardevolle plekken en natuurgebieden. Landbouw blijft de hoofdfunctie in het landelijk gebied en waar mogelijk wordt het natuurinclusiever. Dit betekent het vervlechten van landbouw, natuur en landschapsbeheer.

Op basis van het gebruik en de landschappelijke kenmerken kan het buitengebied grofweg in vier deelgebieden worden verdeeld: Halfopen griendenlandschap, Stroomruggen, Uiterwaarden en Veenweidelandschap.





## Waar staan we nu?

Landschapsvisie en landbouwvisie zijn vastgesteld. Kaders voor vrijkomende agrarische bebouwing zijn uitgewerkt en vastgesteld. Dit geeft het toetsingskader voor ontwikkelingen in het buitengebied en zorgt dat landschappelijke waarden worden behouden.

## Hoe gaan we dat doen?

Dit realiseren we door een nadere uitwerking van het omgevingsbeleid en door het toetsen van ruimtelijk plannen en projecten aan dit omgevingsbeleid. Ontwikkelingen worden alleen toegestaan als zij passen binnen de kaders die zijn vastgesteld (landschapsvisie, vrijkomende agrarische bebouwing). We beschermen het buitengebied. Het uiteindelijke doel is het ontwikkelen van een aantrekkelijk, vitaal en toekomstbestendig buitengebied in Vijfheerenlanden. Met een goede balans tussen landbouw, natuur, waterbeheer, bodemdaling, recreatie, het opwekken van duurzame energie en alle andere belangen die spelen in het landelijk gebied. In de landbouwvisie worden de volgende structurerende keuzes beschreven waaraan we een gebiedseigen invulling geven:

1. Stimuleren van productie met een optimaal beheer van natuurlijke hulpbronnen en sluiten kringlopen, inclusief zorg voor natuur en landschap en de biodiversiteit op en om het bedrijf. Dit betekent ook voorkomen van afwentelen naar anderen, elders en later.
2. Kenmerken en identiteit van het gebied staan centraal. Deze kenmerken en identiteit hangen vaak samen met eigenschappen van het water en bodem systeem.
3. Daarom zijn water en bodem sturend voor keuzes die we maken. Ook hier willen we niet afwentelen naar anderen, elders of later.
4. Combineren van ruimte vragende opgaven om het landschap, natuur en landbouwgrond te behouden.

## 3.2 Actielijn recreatie en toerisme

### *"De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit"*

Deze actielijn geeft invulling aan de ambitie 'De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit.' De basis hiervoor ligt in de in 2022 vastgestelde 'Beleidsvisie toerisme & recreatie gemeente Vijfheerenlanden 2022-2032'. De visie die hierin beschreven staat is nog steeds actueel en luidt:

We willen dat inwoners zich thuis voelen in het gebied en geïnspireerd worden om er op uit te trekken. En dat zij trots zijn op alles dat Vijfheerenlanden te bieden heeft. We willen ook dat bezoekers het gebied in 2032 vooral kennen als Tussen Lek en Linge. En



dat zij zich ermee aangetrokken voelen, wat wij terugzien aan herhaal bezoeken aan onze gemeente. Dat is waar we ook de komende jaren aan werken.

## **Wat willen we bereiken?**

Een passende, gematigde groei van recreatie in onze gemeente:

We streven ernaar om in 10 jaar tijd:

- 20% meer overnachtingen en
- 20% meer dagjesmensen in onze gemeente te ontvangen.

We werken vanuit vijf speerpunten om dit te realiseren:

1. De steden en het buitengebied zijn met elkaar verbonden.

Voor bezoekers horen de kernen en het buitengebied van gemeente Vijfheerenlanden bij elkaar. Zij kennen het gebied als Tussen Lek en Linge. De gebiedsmarketingorganisatie zet zich in om de streek binnen (inter)nationale campagnes gezamenlijk op de kaart te zetten, waarbij de focus is dat toeristen een meerdaags bezoek brengen aan de streek en regio.

2. Alle wandel- fiets- en vaarroutes zijn recreatief aantrekkelijk.

Gemeente Vijfheerenlanden kent vele mooie wandel-, fiets- en vaarroutes. De focus ligt op het recreatief aantrekkelijk maken van deze routes. Daarnaast is er vanuit de Dorps(woon)visies in bijna alle dorpen behoefte aan 'ommetjes', lokale, informele wandelroutes die het mogelijk maken om een rondje te wandelen vanuit het dorp naar het buitengebied. Dit zijn geen lange afstanden, maar ze voorzien in de behoefte om dagelijks te bewegen en bijvoorbeeld daar waar dat kan, met de hond te wandelen in het buitengebied.

Voor varen wordt gekeken naar de huidige aanmeerlocaties en hoe deze, waar nodig, verder ontwikkeld kunnen worden en naar eventuele extra vaarmogelijkheden binnen de gemeente.

3. Recreatie draagt positief bij aan de leefbaarheid en aan de omgeving.

Bezoekers van Vijfheerenlanden recreëren op een manier die minimale negatieve impact heeft op natuur en leefomgeving. Ze weten wat hiervoor van hen wordt verwacht en genieten tegelijk van toegankelijk, kwalitatief recreatief groen. Samen met inwoners,



ondernemers en de gemeente dragen zij verantwoordelijkheid voor het beschermen van de natuurgebieden. Door klimaatverandering, het belang van gezond ouder worden en de wens om dicht bij huis te recreëren, groeit de behoefte aan voldoende groen voor alle leeftijden. Daarbij worden cultuurhistorische waarden zichtbaar gemaakt, terwijl de natuur goed wordt beschermd.

4. Er is een ruim aanbod van kleinschalige overnachtingsmogelijkheden.

Voor verblijfstoerisme is sprake van een aanzienlijke functie. Er zijn jaarlijks circa 200.000 toeristisch-recreatieve overnachtingen in de gemeente Vijfheerenlanden. De huidige verblijfsfunctie is niet divers, want hotelconcepten ontbreken, net als andere bijzondere verblijfsconcepten (zoals erfgoedlogies, hooiberghutten etc.).

Verblijfsbezoekers kunnen overnachten door te kamperen bij de boer, op kleinschalige camperplaatsen, originele en gastvrije B&B's of op groene campings. De duurzame en recreatief aantrekkelijke overnachtingen passen bij het buitengevoel dat gemeente Vijfheerenlanden oproept door de ligging tussen de twee prachtige rivieren, de uitgestrekte landerijen en de rijke historie.

5. Recreatie wordt ontwikkeld in samenwerking met (lokale) belanghebbenden.

Vijfheerenlanden moet niet alleen goed toeven zijn voor bezoekers, maar zeker ook aantrekkelijk blijven voor de eigen inwoners. Vanuit het Toerismefonds én -platform stimuleren we recreatieve ondernemers en culturele partners om mee te denken en samen te werken aan toerisme en recreatie. Ook inwoners zijn betrokken bij recreatieve ontwikkelingen. Naast de lokale samenwerkingspartners, werken we samen aan het bereiken van onze ambities met Utrecht Region, regio Groene Hart en andere provinciale en/of landelijke toeristische koepelorganisaties. De evenementen die de gemeente Vijfheerenlanden rijk is, spelen zowel economisch, toeristisch als lokaal een belangrijke rol voor de gemeenschap. De evenementen passen bij het soort gemeente dat wij zijn, of vervullen een belangrijke (financiële) rol.

## Waar staan we nu?

### Gebiedsmarketing

- De gebiedsmarketing is toegenomen in bekendheid onder de inwoners van VHL van 11% in 2023 naar 22% in 2025
- VHL, het gebied tussen de Lek en de Linge is opgenomen in regionale en lokale campagnes

- Er is een aantal arrangementen ontwikkeld met recreatie ondernemers en culturele organisaties
- Er zijn informatieborden en Beleefborden geplaatst met plaatselijke info als ook gemeentelijke info

#### Verbindingen

- Er is een revisie geweest van het fietsknooppunten netwerken met bijbehorende infoborden
- Er zijn routes ontwikkeld (voor kinderen, voor meer beleving voor het 5-jarig bestaan van VHL, voor de extra aandacht van voedsel en streekproducten, voor de OHW)
- Er is een wandelkaart gemaakt voor heel VHL
- Er is een officieel klompenpad gerealiseerd
- De Liniepont is verduurzaamd

#### Duurzaamheid

- Er is een afvalcampagne geweest bij put Middelwaard
- Er zijn e-deelfietsen gekomen
- Recreatie wordt betrokken bij Ruimtelijke ontwikkelingen
- Er is een subsidie voor (duurzame) projecten

#### Verblijfsrecreatie

- Beleidskader verblijfsrecreatie is vastgesteld

#### Samenwerking

- Recreatietafel Molenlanden, Gorinchem en VHL is uitgebreid naar een samenwerking op marketing gebied
- Samenwerking met het Groene Hart is geïntensiveerd
- Gebiedsmarketing Tussen Lek en Linge houdt 2 jaarlijks een event onder recreatie ondernemers
- Er zijn eerste stappen gezet om aan de slag te gaan met data vergaring en analyse
- Er is een aantal enquêtes geweest onder het inwonerspanel: bekendheid TLL, fiets laadpalen, R&T in het algemeen, ommetjes, evenementen

### **Hoe gaan we dat doen?**

In aansluiting op de 'Beleidsvisie toerisme & recreatie gemeente Vijfheerenlanden 2022-2032' is het Uitvoeringsprogramma toerisme en recreatie Vijfheerenlanden 2022-2032 opgesteld. Hierin worden concrete acties en projecten benoemd die uitvoering geven aan de genoemde ambities. Op hoofdlijnen zijn dit de volgende projecten:

- Gebiedsmarketing verbindt de gemeente Vijfheerenlanden
- Alle wandel-, fiets- en vaarroutes zijn recreatief aantrekkelijk
- Recreatie draagt positief bij aan de leefbaarheid en omgeving
- Er is een ruim aanbod van kleinschalige overnachtingsmogelijkheden
- Recreatie wordt ontwikkeld in samenwerking met (lokale) stakeholders



In hoofdstuk 4 wordt dit verder toegelicht.

### **3.3 Actielijn Klimaatrobuust**

***"We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit"***

In onze poldergemeente is klimaatadaptatie van cruciaal belang en niet alleen door de (hoogte)ligging. Volgens de verwachte weerscenario's van het KNMI, is er tegelijkertijd sprake van warmere droge zomers (met weersextremen) en warme natte winters met stijging van de zeespiegel. Dit kan grote gevolgen hebben voor oogsten van landbouwgewassen en ecosystemen binnen onze natuurgebieden. Daarnaast is bodemdaling een risico vanwege de klei- en veenbodem.

Het stedelijk gebied is gevoelig voor wateroverlast tijdens hevige regenval, wat kan leiden tot overstromingen en schade aan woningen, infrastructuur en gezondheid van inwoners. Daarnaast kan hittestress in stedelijk gebied, als gevolg van hogere temperaturen in de zomer, gevolgen hebben voor de leefbaarheid en de gezondheid van inwoners. Klimaat adaptieve maatregelen toepassen die ons weerbaar maken tegen wateroverlast, verdroging, hittestress en bodemdaling zijn daarom essentieel.

#### **Wat willen we bereiken?**

- In 2030 zorgen we dat bij alle activiteiten in Vijfheerenlanden de bodem- en waterkwaliteit niet verslechterd en waar mogelijk verbeterd worden.
- In 2050 is Vijfheerenlanden klimaatrobuust ingericht. De gevolgen van wateroverlast, verdroging en hittestress zijn tot het minimum beperkt, waarbij:
  - Versterkte groenstructuren in bebouwd gebied beter de gevolgen van klimaatverandering op kunnen pakken
  - Hevige en langdurige neerslag niet tot schade leidt in de bebouwde omgeving
  - De bebouwde omgeving tijdens langdurige hitte leefbaar en gezond blijft
  - Langdurige droogte niet tot schade leidt
  - Bodemdaling in de bebouwde omgeving beperkt en betaalbaar blijft
  - Inwoners zich bewust zijn van de gevolgen van klimaatverandering

#### **Waar staan we nu?**

De gemeente heeft al enkele stappen ondernomen om gevolgen van wateroverlast, hittestress, droogte en overstromingsgevaar te verminderen:

- De gemeente heeft een lokaal hitteplan uitgewerkt, waarin we maatregelen nemen om gevarieerde doelgroepen te bereiken in aanhoudend warme periodes.



- In de openbare ruimte, wordt de "3-30-300 norm" gehanteerd waarmee een evenredige verdeling van boomkroonoppervlakte per kern wordt gewaarborgd (streven om 30% bladerdek in iedere wijk te hebben). Voor nieuwe woningen gelden de normen conform het convenant toekomstbestendig bouwen, zoals albedo- en TOjuli waardes ter voorkoming van oververhitting in nieuwbouw.
- Bij rioolvervangingen wordt rekening gehouden met het reduceren van wateroverlast bij piekbuiten. Bij vervanging en nieuwbouw wordt hemelwater zoveel mogelijk afgekoppeld van het gemengde rioolstelsel en wordt het riool ontworpen op hevige regenbuien (30 mm/uur, 5 jaar herhaling).
- Tijdens herstructureringsprojecten worden koppelkansen in het plangebied benut; overtollige verharding wordt omgezet naar groen en er komt extra vegetatie in het plangebied om regenwater langer vast te houden.
- Bij (woningbouw)projecten, vanuit het convenant toekomstbestendig bouwen, wordt rekening gehouden met o.a. waterberging en -infiltratie, schaduwwerking en albedowaardes om wateroverlast en hitte te voorkomen in gebouwen.
- Bodemdaling in het landelijk gebied wordt geremd door vernatting en waterinfiltratiesystemen (WIS), waardoor landbouwkundige functie behouden wordt.
- CO2 wordt vastgelegd middels vezelteelt.
- Jaarlijks worden publieksacties voor inwoners georganiseerd, waaronder de terugkerende service om overtollige verharding uit tuinen op te laten halen en regenton uitdeelacties.

## Hoe gaan we dat doen?

- We vergroten de aanwezigheid van groen en zorgen voor ruimte voor (de opvang van) water, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.
- We zorgen voor voldoende koelte- en schaduwplekken
- En we zorgen voor voldoende zwemwater.

## Klimaatadaptieve ruimtelijke ontwikkelingen

Bij het maken van ruimtelijke beslissingen is water en bodem sturend en houden we rekening met klimaatrisico's. Hierin worden onder andere overstromingsrisico's meegenomen in ruimtelijke ordening. Om dit verder tot een minimum te beperken, werken we mee met het SAFE dijkversterkingsprogramma van Waterschap Rivierenlanden om overstromingsgevaar tot een minimum te beperken.

Bij de herinrichting van de openbare ruimte worden koppelkansen benut om de openbare ruimte klimaatadaptief in te richten. Bij rioolvervangingen worden gescheiden stelsels toegepast, waarbij hemelwater direct op het oppervlakte of in de bodem wordt geïnfiltreerd. Dit verlaagt wateroverlast en draagt bij aan een duurzaam waterbeheer. Door hemelwater multifunctioneel in te zetten wordt ook verspilling van drinkwater voorkomen, wat bijdraagt aan een duurzame en veerkrachtige openbare ruimte. We zetten ons in op het verminderen van verhard oppervlak en het vergroten van



groenareaal, met bomen, struiken, en helofyten bij open water, om zo de sponswerking van de bodem te verbeteren en hittestress te verminderen. Ook bij nieuwe beleidsontwikkelingen, waaronder het programma water, riolering, verharding, wordt naar minimalisatie van klimaateffecten gekeken.

### **(Nieuw)bouw & Inwoners:**

Klimaatbestendige her- en nieuwbouw wordt geborgd door toepassing van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen.

Gemeentelijk vastgoed wordt waar mogelijk voorzien van groene daken en gevels.

Bij nieuwbouwprojecten wordt passende watercompensatie toegepast in samenspraak met Waterschap Rivierenland. Zo wordt gezorgd voor een optimale opvang en buffering van hemelwater, wat bijdraagt aan het voorkomen van wateroverlast en het behoud van een gezonde waterhuishouding.

Inwoners worden geïnformeerd over en gestimuleerd tot het nemen van klimaatmaatregelen, zoals het vergroenen van tuinen en het gebruik van regentonnen.

Inwoners worden betrokken bij uitwerking en het inzetten van het hitteplan. De gemeente kiest voor een wijk- en dorpsgerichte aanpak waarbij lokale kennis en initiatieven worden benut en inwoners mede-eigenaar worden gemaakt van duurzame oplossingen, waardoor samen met hen wordt gewerkt aan een toekomstbestendige en klimaatbestendige gemeente.

### **Regionale Samenwerking Ablasserwaard/Vijfheerenlanden (RAS A5H)**

Als gemeente Vijfheerenlanden nemen wij een actieve rol in de uitvoering van de regionale klimaatadaptatiestrategie (RAS) van de werkregio Ablasserwaard-Vijfheerenlanden (A5H). Deze regionale strategie is een vertaling van de nationale kaders zoals geformuleerd in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). De RAS A5H vormt het gezamenlijke kader voor gemeenten, provincies en waterschappen binnen Dijkkring 16<sup>1</sup> om klimaatverandering aan te pakken. Belangrijke ambities zijn onder meer het vergroten van groen in bebouwde gebieden, het versterken van het watersysteem, het beperken van bodemdaling, het beschermen van kwetsbare groepen tegen hitte en het klimaatbestendig inrichten van vitale infrastructuur.

---

<sup>1</sup> dijkkringgebied Ablasserwaard en Vijfheerenlanden, het geografisch gebied dat wordt beschermd tegen overstromingen door een ring van primaire waterkeringen (dijken)

De uitvoeringsagenda vertaalt de ambities en doelen van de RAS naar concrete acties en projecten voor de periode tot 2027. Deze agenda bevat de omgevingsthema's: verbetering van waterberging, stimuleren van vergroening in de bebouwde omgeving landbouw en natuur, landschap en recreatie, versterking van vitale infrastructuur. Met deze uitvoeringsagenda kunnen we gebruik maken van rijks- en regionale subsidies, zoals de Impulsregeling Klimaatadaptatie. Ook verbinden wij onze lokale ruimtelijke plannen (zoals de Omgevingsvisie, Omgevingsplan en het Gemeentelijk RioleringsPlan) aan de RAS en de landelijke kaders van het DPRA. Deze agenda wordt iedere 6 jaar geactualiseerd.

Sinds 2019 zijn in de regio klimaatstresstesten uitgevoerd om de kwetsbaarheden op het gebied van wateroverlast, droogte, hitte en bodemdaling in kaart te brengen. Deze stresstesten vormen de basis voor de risicodialogen, waarbij belanghebbenden uit diverse sectoren (zoals vitale infrastructuur, zorg, landbouw en bewoners) gezamenlijk de risico's bespreken en prioriteiten stellen. Binnen de tweede DPRA-cyclus, die sinds 2025 loopt, worden de stresstesten geactualiseerd op basis van KNMI'23-klimaatscenario's en nieuwe data uit de Klimateffectatlas. In de nieuwe ronde stresstesten en risicodialogen wordt ook meerlaagsveiligheid en biodiversiteit in het veranderende klimaat meegenomen. Wij organiseren en participeren actief in deze risicodialogen, waarbij we regionale dreigingsbeelden toetsen en waar nodig bijstellen, samen met partners uit de veiligheidsregio, GGD en waterschap. De uitkomsten van deze dialogen en stresstesten, samen met keuzes die gemaakt worden in het bestuurlijk netwerk Water, Ruimte en Klimaat, vormen input voor de actualisatie van de nieuwe uitvoeringsagenda. Ook helpen we hiermee aan het behalen van doelen van het UPLG, door het landelijk gebied robuuster in te richten op weersextremen met te veel of juist te weinig water.

### **3.4 Actielijn Biodivers**

***"We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit"***

Biodiversiteit geeft de verscheidenheid aan planten en dieren binnen een leefgebied weer. Door te focussen op biodiversiteit herstel, dragen we bij aan het behoud van gezonde ecosystemen, bodemkwaliteit en natuurlijke veerkracht tegen klimaatverandering.

Het vergroten van de biodiversiteit in een gebied kan plaatsvinden door het verbinden, herstellen en vergroten van aanwezige natuurgebieden.



Groen biedt daarnaast voordelen voor de leefbaarheid en gezondheid van de inwoners van onze gemeente, zoals het verminderen van hittestress en het verbeteren van luchtkwaliteit. Daarnaast nodigt een groene omgeving uit om te bewegen, te recreëren en te genieten.

### **Wat willen we bereiken?**

- Het verbeteren van de biodiversiteit en zorgen ervoor dat bij alle activiteiten in Vijfheerenlanden ingezet wordt op biodiversiteitsherstel, door:
  - De transitie van klassieke landbouw naar natuur-inclusieve landbouw vorm te geven;
  - Andere functies, zoals recreatie, de natuurwaarden niet te laten aantasten;
  - In woonplaatsen een toename van groen met natuurwaarden realiseren.
- In 2030 is in Vijfheerenlanden de stikstof uitstoot met 40% teruggebracht ten opzichte van 2019.
- Het realiseren van 10% groen blauwe dooradering in het buitengebied.
- Het vergroten van natuur en recreatiegebieden nabij uitbreidingslocaties zoals vastgelegd in het convenant Groen Groeit Mee.

### **Waar staan we nu?**

De volgende maatregelen worden toegepast:

- In 2025 is de eerste Groen Kaart met beschermde bomen en houtopstanden vastgesteld.
- Het bomenbestand is met ca. 400 bomen per jaar gegroeid
- Bij nieuwbouw wordt rekening gehouden met de 3-30-300 norm. Hierdoor zorgen we voor een gevarieerd en robuust bomenbestand met steeds meer oudere bomen, die met hogere leeftijd meer voordelen hebben voor biodiversiteit. Hierdoor creëren we betere voedsel- en verschuilingsmogelijkheden voor stedelijke fauna.
- Momenteel worden ca. 80% van de bermen binnen de bebouwde kom ecologisch beheerd.
- Sinds 2020 is 2.325 meter aan waterkanten oever omgevormd naar natuurvriendelijke oevers.
- Exoten in het buitengebied worden tegengegaan middels de pilot Amerikaanse rivierkreeft.
- De openbare ruimte wordt ingericht rekening houdend met de 5 Vs (voedsel, variatie, verbinding, voortplanting en veiligheid) om functionele leefgebieden voor vogels, vleermuizen, bestuivers, amfibieën en kleine zoogdieren te creëren in het stedelijk gebied.
- In bestekken wordt standaard de gedragscode soortenbescherming gemeenten voor bestendig beheer geborgd om volgens flora- en fauna wetgeving te werken.
- In het buitengebied is momenteel 4% van het oppervlakte groen of blauw dooraderd. Desondanks zijn natuurgebieden nog gefragmenteerd en is eutrofiering hoog.
- In 2025 is de gebiedsgerichte omgevingsvergunning flora en fauna op basis van een soortenmanagementplan aangevraagd bij de provincie. Met het aanvragen

van de vergunning hebben wij ons verplicht tot het realiseren van meer verblijfplaatsen voor dwergvleermuizen, laatvliegers, huismussen en gierzwaluwen. 54 kraamkasten zijn dusver voor compensatie geplaatst.

- We hebben enkele enkele meetlocaties voor bijenkast-bewonende bijensoorten. Hiermee kunnen we populaties van vleermuis-, vogel- en bestuiversoorten monitoren.

## Hoe gaan we dat doen?

### In Openbare Ruimte:

We richten onze openbare ruimte biodivers in. Hierbij wordt ingezet op met inheemse soorten die passen bij het typische laagveen- en rivierenlandschap van onze regio. Het **3-30-300** principe vormt een uitgangspunt: elke woning moet zicht hebben op minstens drie bomen, minimaal 30% van het stedelijke oppervlak moet met bomen worden bedekt en iedere inwoner moet binnen 300 meter van een park wonen. Dit versterkt niet alleen de leefbaarheid en beleving van groen, maar creëert ook essentiële leefgebieden en ecologische verbindingen voor planten, vogels en insecten.

Gemeente zet in op het vervangen van overbodige verharding door groen en het transformeren van traditionele, eentonige gazons naar kruidenrijke grasland met een bloeihoog van maart tot november. Deze kruidenrijke zones bieden nectar en stuifmeel, cruciaal voor bijen en andere bestuivers. Ook bieden we nestmogelijkheden zoals zandplekken, dood hout en holle stengels. Groenbeheer wordt vooral op ecologische beheermethodes gedaan, met verschraling van de bodem en gefaseerd (sinus)maaien. Ook passen we inheemse soortenvariëteit en meer gelaagdheid toe in vegetatie wat biodiversiteit waarborgt.

Bij projectenadviesing, prestatieafspraken met woningcorporaties en bij ons eigen gemeentelijk vastgoed, zetten we ook in op het realiseren van ecologische plussen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Conform de afspraken uit het convenant toekomstbestendig bouwen, bouwen we natuurinclusief en nemen we hierin de daken, gevels en het plangebied in mee. We voorzien gebouwen van nest- en verblijfplaatsen voor gebouw-bewonende vogel- en vleermuissoorten en zorgen voor voldoende foerageermogelijkheden in het projectgebied. Zo zorgen we dat extra woongelegenheden voor onze inwoners niet ten koste gaat voor leefgebied van flora en fauna.

### Inzet van Groenblauwe Dooradering Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (GBDA)

In de omgevingsvisie heeft de gemeente de ambitie uitgesproken om 10% van het landelijk gebied in groen-blauw te dooraderen. Deze ambitie draagt ook bij aan doelstellingen van de Natuurherstelverordening, Aanpak landelijk gebied en UPLG. VHL



heeft zich aangesloten bij een regionale samenwerking met de Provincie Utrecht (Platform GBDA) en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden 'A5H' (middels het inrichtingsconvenant) om extra GBDA te realiseren. Dit om herstel van biodiversiteit, klimaatadaptatie en cultuurhistorie te verbeteren. De gemeente is met de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden een regionale samenwerking aangegaan met het inrichtingsconvenant om op een uniforme manier GBDA te realiseren. Hiermee wordt een netwerk gerealiseerd van landschapselementen dwars door het landelijk gebied van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Momenteel is ca. 4% van het landelijk groenblauw dooraderd. Vierjaarlijks is de doelstelling om hier 1% aan toe te voegen, zoals ook staat omschreven in het programma voor 2026-2028. Voornamelijk ligt de opgave bij grondbezitters in het buitengebied, waaronder veel agrariërs. Als gemeente nemen wij ook de verantwoordelijkheid om 20 ha. van gemeentegrounden groenblauw te dooraderen. Hiernaast dragen wij ook bij aan de communicatie en monitoring van GBDA in ons landelijk gebied. Ook hebben, aanvullend op provinciale subsidies, we ook een gemeentelijke subsidie voor grondbezitters in het landelijk gebied om GBDA aan te leggen.

### **Zorgplicht Flora & Fauna:**

De gemeente heeft een algemene zorgplicht flora en fauna als onderdeel vanuit de Omgevingswet. Dit houdt in dat we voldoende zorg moeten dragen voor in nature voorkomende planten, dieren en hun directe leefomgeving. Hiernaast bestaat er een specifieke zorgplicht voor beschermde flora en fauna de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Bij al onze werkzaamheden en projecten zorgen wij ervoor dat wij onderzoeken of beschermde plant- en diersoorten aanwezig kunnen zijn. Indien nodig worden passende maatregelen genomen om schade aan flora en fauna te voorkomen of te beperken. Dit geldt bijvoorbeeld voor onderhoud aan groenvoorzieningen, wegen en watergangen, maar ook bij ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructurele projecten.

Samen met het Waterschap en de Provincie, hanteren we deze zorgplicht ook bij waarborging van de **Kaderrichtlijn Water (KRW)**. Deze Europese wetgeving stelt dat EU-leden voor 2027 doelen moeten halen voor de chemische en ecologische waterkwaliteit van hun oppervlakte- en grondwater. Deze regels zijn opgenomen in het UPLG. De chemische waterkwaliteit richt zich op het beperken van vervuilende stoffen zoals zware metalen en pesticiden. De ecologische waterkwaliteit richt zich op het herstel van natuurlijke leefomgevingen voor planten en dieren. Vrijwel geen van de lichamen in onze gemeente voldoen aan chemische en ecologische beoordeling. Vanuit het programma GBDA, monitoren we de waterkwaliteit en ondersteunen we een pilot om



sloten ongeschikt te maken voor exote Amerikaanse rivierkreeftsoorten. Voor chemische kwaliteit, wordt er van gemeenten gevraagd om scherper te zijn met toezicht en handhaving op het indirecte lozingen via rioolsysteem en waterlichamen. Ook wordt ingezet op bescherming van grondwater dat gebruikt wordt voor menselijke consumptie. Met Oasen kijken we naar drinkwaterbescherming en faciliteren we in het zoeken naar nieuwe winlocaties en het opstellen van een calamiteitenplan.

### **Gedragscode Soortenbescherming:**

Om de algemene zorgplicht flora en fauna te waarborgen, werken we aan het invoeren van de gedragscode soortenbescherming van Stadswerk. Deze gedragscode vertaalt de complexe wettelijke eisen naar praktische richtlijnen voor gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen of bestendig beheer. Hierdoor kunnen zij beter bepalen welke beschermde plant- en diersoorten relevant zijn voor hun projecten en welke maatregelen nodig zijn om deze soorten te beschermen. Bij bestendig beheer, wordt de gedragscode al standaard in bestekken meegenomen. Deze werkwijze willen we ook toepassen bij ruimtelijke ontwikkelingen, om de kans op overtredingen te verkleinen. Ook maakt het werken met standaard ecologische werkprotocollen, het nalevingsproces van zorgvuldig handelen transparanter en eenvoudiger.

### **Soorten Management Plan (SMP):**

Centraal van de gemeentelijke aanpak van soortenbescherming is het SoortenManagementPlan (SMP) Gebouwbewonende Vogels en Vleermuizen. Dit is een gemeentebrede inventarisatie van verblijfplaatsen van beschermde vogels en vleermuizen. Ook staat hier per soort in welke maatregelen getroffen moeten worden om populaties in stand te houden. In een SMP staat welke maatregelen moeten worden genomen zodat de dieren ergens anders kunnen verblijven. Daarna kunnen veranderingen aan een woning, zoals bijvoorbeeld isoleren of het plaatsen van een dakkapel veilig gebeuren, zonder schade aan de natuur.

Op basis van dit plan verwachten wij in 2026 een gebiedsgerichte omgevingsvergunning te ontvangen. Dit houdt in dat bepaalde activiteiten, op basis van standaard ecologische werkprotocollen en op basis van aanwezige diersoorten, verricht kunnen worden zonder een aparte provinciale vergunning aan te vragen bij de provincie. Dit versnelt het proces voor stedelijke ingrepen die anders individueel een ecologisch onderzoek moeten verrichten voor het verkrijgen van een vergunning. Vooral kleine maatregelen, zoals dak- en spouwisolatie kunnen hierdoor sneller worden uitgericht.



## **Natuurherstelverordening en beleidsontwikkeling**

In 2021 is het biodiversiteitsherstelplan vastgesteld door de raad. Speerpunten uit dit beleid zijn werken volgens de 5 Vs, omvormen verharding naar groen en opwaarderen van gazon naar kruidenrijk grasland. In 2024 is door de Europese Unie de Natuurherstelverordening doorgevoerd naar alle deelstaten, wat deze speerpunten onvoldoende maken voor naleving. De gemeenten worden door deze verordening, verantwoordelijk voor stedelijk ecosysteemherstel. Dit wordt gekwantificeerd in boomkroonbedekking, groenoppervlak en herstel van bestuiver populaties. De specifieke zorgplicht voor exotenbeheersing is sinds 2025 ook dichterbij de gemeente komen te liggen. Hiernaast zijn er ontwikkelingen geweest in biodiversiteitsherstel, zoals het gebruik van gidssoorten en inrichting volgens de Basiskwaliteit Natuur.

Deze veranderingen vragen om een actualisatie van het biodiversiteitsherstelplan. Hierin worden de doelen van de natuurherstelverordening verankerd in lokaal beleid en zorgen we voor een betere monitoring ook bestuivers, kwaliteit groen, water en boombedekking in het stedelijk gebied. Hiermee willen we focussen op een holistische benadering voor biodiversiteitsherstel, waar de basiskwaliteit van algemene soorten gewaarborgd wordt. Ook dient er een plan te komen voor het bestrijden van exoten en het opheffen van ecologische barrières en knelpunten en dienen maatregelen te worden genomen om functionele leefgebieden te verbinden. Dit zal onder andere worden opgenomen in het beleid in de openbare ruimte, waaronder het groenbeleid wat in 2029 herijkt wordt.

## **Inwoners & Bewustwording**

De communicatiestrategie van de gemeente speelt een belangrijke rol in het vergroten van bewustwording. Door doelgerichte communicatie, gericht op het informeren en betrekken van alle belanghebbenden, worden kennisdeling en gedragsverandering gestimuleerd. Deze communicatie is erop gericht om het belang van biodiversiteit duidelijk te maken en inwoners te motiveren om actief bij te dragen aan een gezonde en groene leefomgeving. Zo vormt bewustwording een essentieel onderdeel van de gemeentelijke aanpak om biodiversiteit te bevorderen en te beschermen, met een nadruk op samenwerking en participatie.

Om de samenleving onderdeel te laten zijn van biodiversiteitsherstel, richt de gemeente zich op inwoners en maatschappelijke organisaties door samenwerkingsverbanden te faciliteren en educatieve initiatieven te ondersteunen. Via partners zoals Stichting Duurzaamheid Vijfheerenlanden en de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden worden bewoners betrokken bij biodiversiteitsherstel. Met deze partners stimuleren we bewustwordingsacties en initiëren we praktische projecten die bijdragen aan



biodiversiteit herstel (zoals het uitdelen van nestkasten). Deze programma's dragen bij aan kennisvergroting en versterken het gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid bij inwoners.

Samen met de tuincoaches, stimuleren onze inwoners om voor meer biodiversiteit te zorgen in hun tuinen. Dit doen we door in te zetten op bewustwording (door meer voorlichting, bijvoorbeeld voor het vergroenen van tuinen, schoolpleinen, etc.).

Daarnaast stimuleert de gemeente wijk- en dorpsgerichte aanpakken, waarbij lokale initiatieven en kennis worden benut om samen duurzame en natuurinclusieve projecten te ontwikkelen. Dit bevordert niet alleen de biodiversiteit, maar ook de sociale cohesie en het draagvlak voor duurzaamheidsmaatregelen.

.



## 4 Uitwerking

### 4.1 Actielijn landschap

<b>Naam van het project/de actie</b>		<b>Erfgoedbeleid</b>
Ambitie omgevingsvisie		2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden
	Wat	Op basis van de uitgevoerde inventarisatie cultuurhistorische waarden wordt erfgoedbeleid opgesteld
	Waarom	
	Maatregelen	Opstellen toetsingskader cultuurhistorische waarden die in ruimtelijke ontwikkelopgave meegewogen dienen te worden. Regels opnemen in het omgevingsplan voor bescherming van cultuurhistorische en archeologische waarden.
	Juridisch kader	Omgevingswet/omgevingsplan
	Wanneer	In het traject omzetting omgevingsplan
	Financiën	
Relatie andere omg. programma's		Relatie met wonen
Relatie andere thema's		
Betrokkenheid raad		P&C Cyclus
Relatie externe partijen		Participatie binnen omgevingsplanaanpassing

<b>Naam van het project/de actie</b>		<b>Toekomstbestendige landbouw</b>
Ambitie omgevingsvisie		2. We versterken en behouden onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden
	Wat	We ondersteunen waar mogelijk de agrarische sector bij de transitie naar een natuurinclusievere en klimaatbestendigere landbouw.
	Waarom	Landbouw blijft de hoofdfunctie in het landelijk gebied, waar mogelijk wordt het natuurinclusiever. Dit betekent het vervlechten van landbouw, natuur en landschapsbeheer.
	Maatregelen	We geven uitvoering aan het VAB-beleid door implementatie in het omgevingsplan; We stimuleren voedsel- en vezelproductie door middel van kringlooplandbouw met aandacht voor natuur en landschap.
	Juridisch kader	Omgevingswet/omgevingsplan
	Wanneer	
	Financiën	
Relatie andere omg. programma's		Omgevingsprogramma Werken
Relatie andere thema's		
Betrokkenheid raad		P&C Cyclus
Relatie externe partijen		

### 4.2 Actielijn recreatie en toerisme

<b>Naam van het project/de actie</b>		<b>Gebiedsmarketing verbindt de gemeente Vijfheerenlanden</b>
Ambitie omgevingsvisie		6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit
	Wat	Inzetten op 1 gebiedsmarketingstichting voor het gebied Tussen Lek en Linge

Waarom	Voor bezoekers en inwoners horen de steden, de kernen en het buitengebied van gemeente Vijfheerenlanden bij elkaar. Eenheid creëren binnen de gemeente, door steden en buitengebied te verbinden.
Maatregelen	Merk 'gebied Tussen Lek en Linge' 'vermarkten', arrangementen ontwikkelen, samenwerken in de regio
Juridisch kader	DAEB besluit - begroting subsidie
Wanneer	Doorlopend
Financiën	300.000 met jaarlijkse indexatie
Relatie andere omg. programma's	Duurzaamheid, Kunst & Cultuur, Sport & Bewegen
Relatie andere thema's	
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus
Relatie externe partijen	Gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge

<b>Naam van het project/de actie</b>	<b><i>Alle wandel-, fiets- en vaarroutes zijn recreatief aantrekkelijk</i></b>
Ambitie omgevingsvisie	6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit
Wat	Aandacht voor routes (incl. Bezienswaardigheden) en paden (incl. onderhoud)
Waarom	Bewoners en bezoekers de mogelijkheden te bieden om tot rust te komen en te genieten van de natuur.
Maatregelen	Inwoners en bezoekers worden voldoende aangemoedigd en gefaciliteerd om te fietsen, wandelen en varen in gemeente Vijfheerenlanden. Knooppunten fietsen en wandelen reviseren, mogelijkheden bekijken ommetjes, ontwikkelen themaroutes.
Juridisch kader	
Wanneer	doorlopend
Financiën	
Relatie andere omg. programma's	Duurzaamheid, Mobiliteit
Relatie andere thema's	
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus
Relatie externe partijen	Gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge, Routebureau Utrecht

<b>Naam van het project/de actie</b>	<b><i>Recreatie draagt positief bij aan de leefbaarheid en omgeving</i></b>
Ambitie omgevingsvisie	6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit
Wat	Stimuleren dat bezoekers geen 'sporen' achterlaten, denk aan afval en gebruik maken van ov of fiets en het creëren van voldoende recreatief groen
Waarom	In plaats van dat een gebied schade ervaart van toeristische bezoekers, is het uitgangspunt dat bezoekers iets bijdragen aan de omgeving. Hiermee dragen we bij aan de opgave 'het goede leven'. En zetten we in op regeneratief toerisme
Maatregelen	Afvalbeheerplan, publieke e-fietsen, de 3-30-300 regel
Juridisch kader	
Wanneer	Doorlopend
Financiën	
Relatie andere omg. programma's	Duurzaamheid

Relatie andere thema's	
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus
Relatie externe partijen	Programma Groene Hart, Provincie Utrecht

<b>Naam van het project/de actie</b>	<b><i>Er is een ruim aanbod van kleinschalige overnachtings- mogelijkheden</i></b>
Ambitie omgevingsvisie	6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit
Wat	stimuleren van kamperen bij de boer (agrotourisme), bijzondere overnachtingslocaties. Waar nodig en mogelijk de regelgeving aanpassen.
Waarom	Meer mogelijkheden om kleinschalige overnachtingen te vergroten. Het vergemakkelijken van de processen voor initiatiefnemers van recreatie ontwikkelingen
Maatregelen	Inzichtelijk maken van de processen en voorwaarden voor het starten van een bijzonder, kleinschalig initiatief
Juridisch kader	Beleidskader verblijfsrecreatie
Wanneer	
Financiën	
Relatie andere omg. programma's	
Relatie andere thema's	VAB-beleid
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus
Relatie externe partijen	

<b>Naam van het project/de actie</b>	<b><i>Recreatie wordt ontwikkeld in samenwerking met (lokale) stakeholders</i></b>
Ambitie omgevingsvisie	6. De recreatie in de gemeente past bij onze identiteit
Wat	Samenwerken met initiatiefnemers, grondeigenaren, regionale DMO's en buurgemeenten
Waarom	Gemeente Vijfheerenlanden aantrekkelijk maken voor inwoners en bezoekers in goede samenwerking met initiatiefnemers en recreatie ondernemers . Een goede samenwerking en input van inwoners maakt de realisatie van projecten makkelijker en efficiënter
Maatregelen	Regionale samenwerkingen behouden, nieuwe samenwerking met buurgemeenten starten, enquêtes via het inwonerpanel, subsidiemogelijkheden, gebruik van data
Juridisch kader	
Wanneer	Doorlopend
Financiën	Subsidie mogelijkheden
Relatie andere omg. programma's	
Relatie andere thema's	
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus
Relatie externe partijen	Programma Groene Hart, Visit Utrecht Region, Routebureau Utrecht, Samenwerking Alblasserwaard/Vijfheerenlanden, Gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge

### 4.3 Actielijn Klimaat robuust

<b>Naam van het project/de actie</b>	<b><i>Klimaatadaptieve (nieuw)bouw</i></b>
Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit



Wat	Het thema klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen aan de voorkant mee laten wegen bij ruimtelijke initiatieven.
Waarom	De gemeente Vijfheerenlanden is het geactualiseerde convenant Toekomstbestendig Bouwen aangegaan en wil hier ook uitvoering aan geven.
Maatregelen	Ontwikkelen gemeentelijk ambitiedocument natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen; Ambitiedocument gebruiken bij advisering als randvoorwaarde bij ruimtelijke plannen; Intern adviseren toekomstbestendig(er) maken van nieuwe en bestaande werklandschappen.
Juridisch kader	Besluit Bouwwerken Leefomgeving (Bbl); Convenant Toekomstbestendig Bouwen
Wanneer	Doorlopend
Financiën	Vanuit Projecten of projectontwikkelaars
Relatie andere omg. programma's	Omgevingsprogramma's Wonen en Werken
Relatie andere thema's	Actielijn Biodivers, Gezondheid, Leefbaarheid
Betrokkenheid raad	P&C cyclus
Relatie externe partijen	Projectontwikkelaars

**Naam van het project/de actie** ***Klimaatadaptieve ruimtelijke ontwikkelingen***

Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
Wat	De openbare ruimte klimaatadaptief inrichten.
Waarom	Het verminderen van gevolgen van hittestress, wateroverlast, droogte of overstromingsgevaar in de openbare ruimte.
Maatregelen	Overtollige verharding vervangen voor groen, 3-30-300 regel, gescheiden stelsels als standaard hanteren bij rioolvervangingen.
Juridisch kader	Convenant Toekomstbestendig Bouwen; Gemeentelijke Rioleringsprogramma
Wanneer	Doorlopend
Financiën	Uit budgetten biodiversiteitsherstel en rioolheffing
Relatie andere omg. programma's	Omgevingsprogramma's Wonen, Werken, Mobiliteit
Relatie andere thema's	Actielijn Biodivers, Gezondheid, Leefbaarheid, BOR
Betrokkenheid raad	P&C cyclus
Relatie externe partijen	Inwoners(verenigingen), aannemers

**Naam van het project/de actie** ***Regionale Adaptatie Strategie Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (A5H)***

Ambitie omgevingsvisie	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
Wat	In 2050 is Vijfheerenlanden klimaatrobust ingericht. De wateroverlast, verdroging en hittestress zijn tot het minimum beperkt.
Waarom	Vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie zijn Klimaatregio's opgericht om de opgaven van klimaatadaptatie regionaal op te pakken. Met de regionale adaptatiestrategie en uitvoeringsagenda 2022-2027 wordt er gekeken naar wateroverlast, hittestress, overstroming en bodemdaling.
Maatregelen	Uitvoeren stresstesten en risicodialogen hitte, wateroverlast, overstromingsgevaar, droogte en biodiversiteit; actualiseren uitvoeringsagenda RAS



Juridisch kader	Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie
Wanneer	De Uitvoeringsagenda loopt in 2027 af en wordt hereikt
Financiën	Incidentele bijdrages
Relatie andere omg. programma's	Wonen, Werken
Relatie andere thema's	Gezondheid, water- en bodem sturend, meerlaagsveiligheid, leefbaarheid
Betrokkenheid raad	P&C Cyclus
Relatie externe partijen	De A5H bestaat uit gemeente Alblasterdam, Papendrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden en wordt ondersteund door de provincies Utrecht en Zuid-Holland en Waterschap Rivierenland.

## 4.4 Actielijn Biodivers

<b>Naam van het project/de actie</b>	<b>Biodiverse openbare ruimte</b>
<i>Ambitie omgevingsvisie</i>	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
<i>Wat</i>	De openbare ruimte biodivers in richten en rekening houden met dorpswoonvisies
<i>Waarom</i>	Versterken van leefbaarheid en beleving van groen; creëren van leefgebieden en ecologische verbindingen voor planten, vogels en insecten.
<i>Maatregelen</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- vervangen overbodige verharding door groen</li> <li>- Transformeren van gazons naar kruidrijk grasland met bloeiboog maart-november</li> <li>- adviseren bij (her)inrichtingen openbare ruimte</li> </ul>
<i>Juridisch kader</i>	Omgevingswet/plan
<i>Wanneer</i>	Doorlopend
<i>Financiën</i>	Biodiversiteitsherstelplan
<i>Relatie andere omg. programma's</i>	Wonen
<i>Relatie andere thema's</i>	BOR
<i>Betrokkenheid raad</i>	P&C Cyclus
<i>Relatie externe partijen</i>	Woningcorporaties, projectontwikkelaars

<b>Naam van het project/de actie</b>	<b>Verbeteren en vergroten natuurgebieden in VHL</b>
<i>Ambitie omgevingsvisie</i>	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
<i>Wat</i>	We voeren een aantal projecten/activiteiten uit die tot doel hebben het areaal groen en natuur in het buitengebied te vergroten en te verbinden. Een deel van deze projecten hangt samen met nieuwbouw aan de randen van verstedelijkt gebied.
<i>Waarom</i>	Het is belangrijk dat natuurgebieden verbonden zijn en er voldoende rust en ruimte is voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Niet alleen de beschermde natuurgebieden, maar elk stukje groen is waardevol als leefgebied voor dieren en planten. Daarnaast is het ook voor de mens van belang dat er voldoende natuur in de (directe) omgeving aanwezig is om te recreëren, te bewegen, te genieten en tot rust te komen. Grotere natuurgebieden zijn beter bestand tegen droogte, klimaatverandering en andere schadelijke invloeden. Ook kunnen er meer soorten planten

	en dieren leven. En kunnen planten en dieren zich makkelijker verspreiden.
<i>Maatregelen</i>	Het ontwikkelen van groenblauwe dooradering; Het ontwikkelen van lokale ecologische verbindingzones; Uitvoering geven aan beheerconvenant Prachtlint, door het het inrichten van een 'lint voor vlinders en bijen'.
<i>Juridisch kader</i>	EU Natuurherstelverordening, UPLG, Omgevingswet/omgevingsplan, Landschapsvisie VHL 2040
<i>Wanneer</i>	2026-2050
<i>Financiën</i>	O.a. subsidie provincie, regio deal
<i>Relatie andere omg. programma's</i>	
<i>Relatie andere thema's</i>	BOR, Klimaatadaptatie
<i>Betrokkenheid raad</i>	P&C Cyclus
<i>Relatie externe partijen</i>	Yuverta, Naturalis, provincie Utrecht

### **Naam van het project/de actie**

#### **Vergroenen Gemeentelijk Vastgoed**

<i>Ambitie omgevingsvisie</i>	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
<i>Wat</i>	De gemeente heeft een aanzienlijke portefeuille aan gemeentelijk vastgoed. Het areaal aan daken en het oppervlakken van gevels bieden mogelijkheden om ecologische plussen te realiseren.
<i>Waarom</i>	Een groen dak of groene gevel zorgt niet alleen voor een goede isolatie maar houdt ook meer water vast, voorkomt hittestress en zorgt voor meer biodiversiteit en groenbeleving.
<i>Maatregelen</i>	Verkennen of de principes natuur-inclusief bouwen ook op gemeentelijke panden toegepast kunnen worden.
<i>Juridisch kader</i>	Het gemeentelijk vastgoed wordt verduurzaamd via de Routekaart Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed 2025-2050.
<i>Wanneer</i>	2025 - 2050
<i>Financiën</i>	Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA)
<i>Relatie andere omg. programma's</i>	
<i>Relatie andere thema's</i>	
<i>Betrokkenheid raad</i>	P&C Cyclus
<i>Relatie externe partijen</i>	

### **Naam van het project/de actie**

#### **Actualiseren Biodiversiteitsherstelplan**

<i>Ambitie omgevingsvisie</i>	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
<i>Wat</i>	Vanuit het Biodiversiteitsherstelplan werken we aan het vergroenen van onze leefomgeving en vergroten we de biodiversiteit. De projecten bevinden zich in de bebouwde kom van onze dorpen en steden.
<i>Waarom</i>	Het biodiversiteitsherstelplan uit 2021 is gedateerd en heeft een te gelimiteerde scope om te voldoen aan huidige wettelijke taken uit o.a. de Europese Natuurherstelverordening. Om stedelijke ecosystemen op te waarden en om bestuiverpopulaties te laten herstellen, is geactualiseerd beleid nodig.

<i>Maatregelen</i>	Rijksnatuurherstelplan actualiseren. Bestaand beleid: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het omvormen van verharding naar groen.</li> <li>• Het omvormen gazon/berm naar kruidenrijke gazons en bermen.</li> </ul> Geactualiseerd beleid <ul style="list-style-type: none"> <li>• Exotenbestrijding.</li> <li>• Basiskwaliteit natuur maatregelen</li> <li>• Ecologische monitoring.</li> <li>• Opheffen ecologische barrières</li> <li>• Verbeteren functioneel leefgebied (stedelijke) fauna</li> </ul>
<i>Juridisch kader</i>	Europese natuurherstelverordening, omgevingswet/plan
<i>Wanneer</i>	2026-2030
<i>Financiën</i>	Vanuit biodiversiteitsherstelplan
<i>Relatie andere omg. programma's</i>	
<i>Relatie andere thema's</i>	Klimaatadaptatie, dorpswoonvisies, BOR
<i>Betrokkenheid raad</i>	P&C Cyclus
<i>Relatie externe partijen</i>	Rijk

<b><i>Naam van het project/de actie</i></b>	<b><i>Bewustwording vergroening tuinen</i></b>
<i>Ambitie omgevingsvisie</i>	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
<i>Wat</i>	Inwoners onderdeel laten zijn van biodiversiteitsherstel door in te zetten op bewustwording van biodiversiteitsverlies en op te zetten van publieksacties
<i>Waarom</i>	Openbare ruimte is maar een deel van het oppervlakte van de gemeente; tuinen van inwoners bij elkaar zijn van aanzienbare grootte en kunnen essentiële ecologische verbindingen zijn. De trend is de afgelopen decennia geweest om uitheemse soorten in tuinen te planten, meer verstening toe te laten en 'onkruid' te weren. Hierdoor zijn er steeds minder mogelijkheden voor bijvoorbeeld vogels om voedsel te vinden in een tuin.
<i>Maatregelen</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Het werven en aanstellen van klimaat- en tuincoaches – hierin werken we samen met enkele duurzame stichtingen in de gemeente;</li> <li>- Deelname aan het NK Tegelwippen en acties hieromtrent (het inzetten van een tegelophaalservice en samenwerking met duurzame stichtingen voor promotie en groenvoorzieningen);</li> <li>- Buurtinitiatieven omtrent vergroening;</li> <li>- Bewustwording door middel van communicatie op onze (sociale) mediakanalen, de website en de nieuwsbrief duurzaamheid;</li> </ul>
<i>Juridisch kader</i>	
<i>Wanneer</i>	Doorlopend
<i>Financiën</i>	Biodiversiteitsherstelplan, inwonersinitiatieven
<i>Relatie andere omg. programma's</i>	Wonen, werken
<i>Relatie andere thema's</i>	Buurtinitiatieven
<i>Betrokkenheid raad</i>	P&C Cyclus
<i>Relatie externe partijen</i>	Natuur en milieu educatie instanties

<b><i>Naam van het project/de actie</i></b>	<b><i>Gedragscode flora en fauna en Soortenmanagementplan</i></b>
---	---



<i>Ambitie omgevingsvisie</i>	10. We zijn een klimaatbestendige gemeente en we vergroten de biodiversiteit
<i>Wat</i>	Door te werken via een gedragscode bij beheer en onderhoud en bij ruimtelijke ontwikkelingen, geven we op een efficiënte wijze invulling aan de algemene wettelijke zorgplicht voor beschermde soorten. Een gebiedsgerichte vergunning op basis van een soortenmanagementplan (SMP) is een aanvulling hierop.
<i>Waarom</i>	Door te werken met een gedragscode én met een gebiedsgerichte vergunning op basis van een SMP wordt gebord dat de gemeente en andere partijen werken volgens de vereisten uit de flora- en fauna wetgeving. Daarbij is het doen van onderzoek en het zo nodig aanvragen van een vergunning niet nodig. Dit bespaart veel tijd en kosten.
<i>Maatregelen</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Bij het beheer en onderhoud van het groen hanteert de gemeente Vijfheerenlanden de gedragscode soortenbescherming van de Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland.</li> <li>• Een gedragscode voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt opgesteld en vastgesteld.</li> <li>• Een gebiedsgerichte vergunning op basis van een SMP wordt aangevraagd.</li> <li>• Werken via deze gedragscodes en vergunning wordt ingevoerd bij beheer en onderhoud in de openbare ruimte.</li> <li>• Werken via deze gedragscode wordt toegepast bij ruimtelijke ontwikkelingen.</li> </ul>
<i>Juridisch kader</i>	Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)
<i>Wanneer</i>	2026
<i>Financiën</i>	
<i>Relatie andere omg. programma's</i>	Wonen, Werken
<i>Relatie andere thema's</i>	
<i>Betrokkenheid raad</i>	P&C Cyclus
<i>Relatie externe partijen</i>	De gebiedsgerichte vergunning kan gebruikt worden door inwoners, woningcorporaties en ondernemers die hun woning willen isoleren, beheren, aanpassen of volledig herontwikkeling.

## 5. Monitoring

Voor de monitoring van het proces en de financiën maken we gebruik van de bestaande P&C cyclus, waarmee de gemeenteraad periodiek wordt geïnformeerd over behaalde resultaten en voortgang.

De invulling van de monitoring is aan het nieuwe college.